

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä huhtikuuta 2000 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 20/2000 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja puolustusvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 17/2000 vp ja PuVL 3/2000 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- puolustusministeri Jan-Erik Enestam

- osastopäällikkö Juhani Kaskeala, puolustusministeriö
- suurlähettiläs Antti Sierla ja osastopäällikön sijainen Pekka Ojanen, ulkoasiainministeriö
- eversti Juha Kilpiä ja everstiluutnantti Kari Sainio, pääesikunta
- johtaja Pekka Hannukkala, YK-koulutuskeskus
- Director of Crisis Management and Operations Directorate Pieter Feith, NATO, International Staff
- pääsihteeri Markku Niskala, Suomen Punainen Risti
- puheenjohtaja Kalevi Suomela, Suomen rauhanliitto - YK-yhdistys
- valtiotieteen tohtori Pekka Visuri, Ulkopoliittinen instituutti
- professori Martti Koskenniemi
- erikoistutkija Unto Vesa, Rauhantutkimuskeskus, Tampereen yliopisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön pää-

tökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain soveltamisalaa sekä rauhanturvaamistoiminnan hallinnon järjestämistä koske-

via säännöksiä. Viimeksi mainitun vuoksi myös puolustusvoimista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi.

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi soveltamisalaa koskevalta osaltaan siten, että siitä poistettaisiin säännös, jonka mukaan lakia ei sovelleta muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Muutos ei sisällöllisesti laajentaisi nykyisestä Suomen osallistumisesta rauhanturvaamistoimintaan.

Lain soveltamisalaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi suomalaisen rauhanturvaamisorganisaation osallistumisen Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestön tai viraston pyynnöstä humanitaariseen operaatioon tai sen suojaamiseen.

Edellä mainittuja lakeja ehdotetaan muutettaviksi siten, että rauhanturvaamistoiminnan käytännön toimeenpanotehtävät säädettäisiin puo-

lustusvoimien varsinaiseksi tehtäväksi. Puolustusministeriölle jäisi edelleen rauhanturvaamistoiminnan poliittinen ja hallinnollinen ohjaus ja valvonta, kun taas puolustusvoimille siirrettäisiin ministeriötasolla huonosti hoidettavaksi sopeva rauhanturvaamisoperaatioiden käytännön tehtävien hoitaminen.

Samassa yhteydessä ehdotetaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain nimike muutettavaksi toimintaa hyvin kuvaavaksi ja käytännössä vakiintuneeksi rauhanturvaamislakiin. Nimikkeen muutos edellyttää teknistä muutosta rikoslakiin, sotilasoikeudenkäyntilakiin sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annettuun lakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan noin puoli vuotta sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Soveltamisala ja eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, rauhanturvaamisesta on muodostunut osa Suomen ulko- ja puolustuspolitiikkaa ja Suomen puolustusvoimien keskeisin tehtävä kansallisen puolustuksen jälkeen. Rauhanturvaamistoimintaa on toteutettu kuitenkin sotilaallisesta maanpuolustuksesta erillisenä. Esityksessä todetaan rauhanturvaamisen luonteen muuttuneen: sotilaallisiin operaatioihin liittyy aikaisempaa enemmän poliittisia, humanitaarisia, sosiaalisia ja taloudelli-

sia näkökohtia. Tämä on korostanut siviilikriisinhallinnan merkitystä. Entisen Jugoslavian alueen kriisit ja sodat ovat osoittaneet, että perinteisen rauhanturvaamisen menetelmät eivät vastaa täysin ajan vaatimuksia. Toiminnan muuttuessa on osoittautunut perustelluksi tarkastella myös rauhanturvaamistoimintaa sääntelevää kansallista lainsäädäntöä.

Esityksestä ilmenee, että rauhanturvaamislain muuttamisella vuonna 1995 pyrittiin mahdollistamaan Suomen osallistuminen laajentuneeseen ja erilaisia operaatioita käsittävään, erityisesti humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen tähtäävään rauhanturvaamistoimintaan. Lainmuutoksen tarkoituksena oli lisäksi tehdä mahdolliseksi Suomen osallistuminen rauhanturvaamistoimintaan myös silloin, kun siihen sisältyy valtuutus rajoitettuun aseellisen voiman käyttöön toiminnan tavoitteeksi asetettujen päämäärien toteuttamiseksi tai kun kaikkien konfliktin osapuolten täydellinen

myötävaikutus ei ole taattu. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajattiin sotilaallinen pakottaminen.

Eduskuntakäsittelyssä lain soveltamisalaa muutettiin laajentamalla 1 §:n 2 momentin sotilaallista pakottamista koskevaa rajausta niin, että lakia ei sovelleta osallistumiseen muuhun rauhanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Ulkoasiainvaliokunta katsoi mietinnössään UaVM 21/1995 vp olevan mahdollista, että rauhanpakottamista tarkoittavaan operaatioon voidaan ryhtyä myös ilman nimenomaista viittausta lain mainitsemiin YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklaan. Ongelmana on käsiteltävänä olevan esityksenkin mukaan, että YK ei aina viittaa operaation mandaatissa yksittäisiin peruskirjan artikloihin tai peruskirjan lukuihin. Tämän vuoksi osallistumispäätöksen tekemiseen liittyvää poliittista harkintaa ei voida perustaa suoraan YK:n peruskirjan artikloihin.

Tärkein rauhanturvaamislain soveltamisalaa koskeva muutos on esityksen mukaan, että lain nykyisen 1 §:n 2 momentin viimeinen lause "eikä muuhun rauhanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan" poistettaisiin.

Rauhanturvaamislain soveltamisalaa koskevien säännösten nykyisen muotoilun katsotaan esityksessä aiheuttavan ongelmia käytännön toiminnassa. Suomalaisten rauhanturvajoukkojen komentajat NATOn toimeenpanemissa operaatioissa Bosnia-Herzegovinassa (SFOR) ja Kosovossa (KFOR) joutuvat tulkitsemaan rauhanturvaamislakia harkitessaan, mitä tarkoitetaan muulla rauhanpakottamiseksi katsottavalla toiminnalla tai sisältykö toimintaan osaksikin rauhanpakottamista. Rauhanturvajoukkojen komentajat hakevat tulkinnalleen tukea tarvittaessa puolustusministeriöstä.

Esityksessä lähdetään siitä, että Suomen asettaessa rauhanturvajoukon YK:n tai ETYJ:n päätökseen perustuvaan operaatioon siihen tulisi voida osallistua täysimääräisesti. Tehtävien valikoiminen operaation aikana ei esityksen mukaan yleensä ole mahdollista. Sen sijaan operaatioon lähetettävien joukkojen määrää ja joukko-tyyppejä voidaan aina tarkastella kansallisista lähtökohdista osallistumispäätöstä tehtäessä.

Kun esityksessä katsotaan, että operaatioon on voitava osallistua ilman varaumia, ulkoasiainvaliokunta toteaa, että operaatioihin osallistuvat maat ovat esittäneet tosiasiallisia kansallisia varaumia mm. kysymyksestä, voidaanko omaisuuden suojelemiseksi käyttää voimatoimia. Ulkoasiainvaliokunta viittaa myös puolustusvaliokunnan lausuntoon, jossa todetaan molempien valiokuntien kuuleman NATOn asiantuntijankin maininneen kansallisten varaumien mahdollisuuden. Valiokunta korostaa, että kansalliset varaumat operaatioissa ovat edelleen mahdollisia.

Hallituksen esityksen perustelujen ja saamiensa asiantuntijalausuntojen perusteella ulkoasiainvaliokunta katsoo, että esitetty muutos 1 §:n 2 momentin viimeiseen lauseeseen on perusteltu. Valiokunta korostaa kuitenkin, että muutoksen tarkoitus on helpottaa suomalaisten rauhanturvajoukkojen komentajien toimintaa eikä mahdollistaa tällaisten joukkojen osallistumisen aikaisempaa kovempien voimatoimien käyttöön rauhanturvaoperaatioissa. Valiokunta paneekin merkille hallituksen esitykseen sisältyvän toteamuksen, että lainmuutoksella ei ehdoteta Suomen osallistumista rauhanturvaamistoimintaan sisällöllisesti laajennettavaksi nykyisestä. Sotilaallisen pakottamisen operaatiot rajattaisiin siis edelleen Suomen kansallisen osallistumispäätöksen harkinnan ulkopuolelle eikä kyseessä olisi osallistumisen laajentaminen sotilaallisen voimankäytön osalta nykyistä vaativampiin operaatioihin. Lainmuutoksen perusteena on valiokunnan käsityksen mukaan konfliktien muuttunut luonne ja tarve jakaa kansainvälistä vastuuta konfliktien aiheuttamasta rauhanturvatoiminnasta.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo edelleen, että esitetty lainmuutos korostaa kansallisen poliittisen harkinnan merkitystä päätettäessä suomalaisen rauhanturvaamisorganisaation osallistumisesta rauhanturvaoperaatioon. Valiokunta korostaa sen vuoksi, että eduskuntaa tai sen ulkoasiainvaliokuntaa kuultaessa tällaisesta päätöksestä niille tulee esittää mahdollisimman täydelliset tiedot operaation luonteesta ja laajuudesta. Eduskunnan tai ulkoasiainvaliokunnan tehtävä-

nä on suorittaa harkinta ns. osallistumiskykysestä, mikä korostaa lain 2 §:n merkitystä. Ulkoasiainvaliokunta lähtee siitä, että Suomi ei olisi voinut osallistua mm. merkittäviä ilmaoperaatioita käsittäneeseen NATO-johtoiseen operaatioon Jugoslaviaa vastaan, kun taas Suomi osallistuu perustellusti Kosovossa meneillään olevaan KFOR-rauhanturvaoperaatioon.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen, että rauhanturvaoperaatiota koskevassa selonteossa valtioneuvoston tulee eduskunnan päätöksenteon pohjaksi esittää myös mahdolliset kansalliset varaukset.

Esityksessä todetaan ulkoasiainvaliokunnan mielestä perustellusti, että Suomen osallistumismahdollisuuksia tulee valmisteluvaiheessa arvioida operaation luonteen perusteella. Päätökseen vaikuttavina tekijöinä olisivat tällöin ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi toiminta-alueella vallitseva tilanne ja kriisin luonne, operaation mandaatti, voimankäytösäännöt, toimintaolot sekä kyseisessä tilanteessa käytettävissä olevat voimavarat. Erityisen suuri merkitys on tässä yhteydessä rauhanturvajoukoille määritettävillä voimankäytösäännöillä (Rules of Engagement), jotka sisältävät yksityiskohtaiset ohjeet voimankäytöstä eri tilanteissa tehtävän turvaamiseksi sekä henkilöstön ja omaisuuden suojaamiseksi. Eduskunnalle tai sen ulkoasiainvaliokunnalle annettavaan valtioneuvoston selonteokoon tulee sen vuoksi sisältyä tarkka selvitys voimankäytösäännöistä.

Hallituksen esitykseen yhtyen ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että rauhanturvaoperaatioiden, joihin Suomi voi osallistua, on täytettävä seuraavat perusedellytykset:

— operaatiolla on YK:n tai ETYJ:n mandaatti

— operaatio perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen tai sopimukselliseen tilaan ja mahdollisimman laajaan hyväksyntään ja on sopimuksen toimeenpanoa ja sen valvontaa

— voimaa voidaan tarvittaessa käyttää reaktiivisesti itsepuolustuksen lisäksi myös tehtävän turvaamiseksi

— operaatioon voi sisältyä osapuolten pakottamista sopimuksen noudattamiseen ja siihen liittyvää voimankäyttöä tai sillä uhkaamista

— voimankäyttöä säännellään selkein voimankäytösäännöin, joissa perusperiaatteina ovat voimankäytön minimointi ja voimankäytön suhteuttaminen aina kulloiseenkin uhkaan ja tilanteeseen.

Näiden edellytysten ollessa kansallisen poliittisen harkinnan lähtökohtina keskeisin Suomen osallistumismahdollisuuteen vaikuttava kysymys voidaan selkein perustein ratkaista jo asian eduskuntakäsittelyn aikana.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, mm. puolustusvaliokunnan lausuntoon yhtyen, että rauhanturvaamistoimintaan osallistumisen edellytyksenä olisi jatkossakin YK:n turvallisuusneuvoston tai ETYJ:n antama mandaatti. Lain soveltamisalaa laajennetaan esityksen mukaan siten, että suomalainen rauhanturvaamisorganisaatio voisi YK:n, ETYJ:n tai YK:n erityisjärjestön tai viraston pyynnöstä osallistua humanitaariseen avustustoimintaan. Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että tällä tavoin voidaan parantaa siviilikriisinhallinnan edellytyksiä.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen siitä, että rauhanturvaamislain 1 §:n 2 momentissa tulee käyttää sanojen "humanitaariseen operaatioon" sijasta sanoja "humanitaariseen avustustoimintaan" sen riskiriidan poistamiseksi, että saman pykälän 1 momentissa käytetään vain termiä "humanitaarinen avustustoiminta".

Esityksen mukaan kansainvälisessä kielenkäytössä on rauhanturvaamisen ohella enenevässä määrin ryhdytty käyttämään käsitettä kriisinhallinta. Ulkoasiainvaliokunta panee merkille esitykseen sisältyvän toteamuksen, että erilaisella terminologialla ei pyritä tekemään eroa itse toiminnan sisältöön, ja pitää siksi hyväksyttävänä

nä, että lain 1 §:n 1 momentista ilmeni nykyisin käytettävällä käsitteellä "sotilaallinen kriisinhallinta" tarkoitettavan samaa kuin käyttöön vakiintuneella käsitteellä "rauhanturvaamistoiminta".

Rauhanturvaamistoiminnan hallinnon järjestelyt

Esityksen mukaan rauhanturvaamisen hallinnolliset järjestelyt ehdotetaan toteutettavaksi niin, että puolustusministeriö vastaa edelleen rauhanturvaamispolitiikkaan liittyvistä kysymyksistä siltä osin kuin ne eivät kuulu ulkoasiainministeriön tehtäviin. Puolustusministeriö vastaa ehdotuksen mukaan myös toiminnan ohjauksesta, voimavarojen hankkimisesta ja säädösvalmistelusta. Puolustusvoimille ehdotetaan siirrettäväksi puolustusministeriöstä kaikki rauhanturvaamistoiminnan käytännön valmistelu- ja toimeenpanotehtävät.

Esityksen mukaan puolustusvoimien asema on nykyjärjestelyissä rauhanturvaamistoimintaa tukeva. Koska puolustusvoimien tehtävät on määritelty kansallisen puolustuksen lähtökohdista, on puolustusvoimien asema rauhanturvaamistoiminnassa jäänyt esityksen mukaan vähäiseksi. Puolustusvoimien kansainvälisistä tehtävistä saatavaa hyötyä kansalliselle puolustukselle voitaisiin esityksen mukaan korostaa organisaatoratkaisuilla, jotta näiden kahden ulottuvuuden toisiaan tukeva merkitys olisi selkeä. Puolustusvaliokunta pitää lausunnossaan hallituksen esityksen lähtökohdista puolustusvoimien kansallisen ja kansainvälisen toiminnan organisatorisista järjestelyistä hyväksyttävänä, mutta toteaa, että puolustusvoimien ensisijainen tehtävä jatkossakin on oman maamme puolustaminen.

Perustuslakivaliokunta toteaa hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 17/2000 vp), että rauhanturvaamistoiminnan hallinnollisen aseman sääntelyssä tulee seurata perustuslain 119 §:ää vastaavia periaatteita. Lausunnon mukaan sääntelyä selkeyttää, jos laissa annetaan suuntaviivat sille, miten rauhan-

turvaamistehtävien toimivallanjako puolustusministeriön ja puolustusvoimien välillä järjestetään. Ehdotettua sääntelyä on perustuslakivaliokunnan mukaan tarkasteltava myös tasavallan presidentin ylipäällikönvallan kannalta.

Ulkoasiainvaliokunta ehdottaa rauhanturvaamislain 3 §:ään perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämiä tarkennuksia ja täsmennyksiä siten, että pykälän 1 momentti sisältää säännökset puolustusministeriön ja puolustusvoimien toimivallanjaon pääperiaatteista ja viittauksen puolustusvoimien ylipäällikön toimivaltaan. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten rauhanturvaamislain 3 §:n 4 momentin kumoamista.

Ulkoasiainvaliokunta ehdottaa myös rauhanturvaamislain 16 §:n täydentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon edellyttämällä tavalla siten, että siinä säädetään vahingonkorvauksen perusteista ja noudatettavasta menettelystä. Ehdotettu sääntely pohjautuu voimassa olevaan asiaa koskevaan puolustusministeriön päätökseen (853/1998). Ehdotettujen muutosten myötä voimassa olevan lain 16 §:n 2 momentti siirtyy 6 momentiksi.

Ulkoasiainvaliokunta pitää puolustusvaliokunnan lausunnossaan esittämiin näkökohtiin viitaten ehdotettuja hallinnollisia järjestelyjä rauhanturvaamisoperaatioiden käytännön toteutuksen ja niihin osallistumisesta kansalliselle puolustukselle saatavien hyötyjen kannalta perusteltuina. Valiokunta korostaa kuitenkin, että rauhanturvaamistehtävät on Suomen turvallisuuspolitiikassa jatkossakin nähtävä ensi sijassa puolustusvoimien kansallisia tehtäviä tukevinä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan 29 päivänä kesäkuuta 1984 annetun lain (514/1984) 3 §:n 4 momentti,

muutetaan lain (poist.) nimike, 1 §, 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1—3 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 ja 13 §, 16 §:n 1 momentti, 26 §:n 1 momentti sekä 27 §,

sellaisina kuin niistä ovat lain nimike, 1 §, 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti, 5 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 ja 13 § sekä 16 §:n 1 momentti laissa 1465/1995, (poist.) sekä 26 §:n 1 momentti laissa 508/1998, (poist.)

lisätään 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1465/1995, uusi 2—5 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

Rauhanturvaamislaki

1 §

Soveltamisala

(1 mom. kuten HE)

Tämä laki koskee soveltuvien osin myös suomalaisen rauhanturvaamisorganisaation osallistumisesta humanitaariseen avustustoimintaan (poist.) tai sen suojaamiseen YK:n erityisjärjestön tai viraston pyynnöstä.

(3 mom. kuten HE)

kilöitä. Toiminnallisesti organisaatio on operatiivinen toimeenpanijan ja muutoin puolustusministeriön alainen. Rauhanturvaamistoiminnan käytännön toimeenpanossa organisaatio kuuluu puolustusvoimiin ja on pääesikunnan alainen siten kuin tässä laissa säädetään tai, jollei puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu, ministeriö tarkemmin määrää.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

(4 mom. poist.)

2 §

Osallistumisesta päättäminen

(Kuten HE)

5—7 § ja 10—13 §

(Kuten HE)

3 §

Organisaatio, alistussuhteet, sisäinen järjestys ja toimivalta

Suomalaiseen rauhanturvaamisorganisaatioon voi kuulua rauhanturvajoukkoja, erillisiä yksiköitä, sotilastarkkailijoita ja yksittäisiä hen-

16 §

Vahingonkorvaus

Rauhanturvaamishenkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada valtion varoista korvaus vahingosta, joka hänen omaisuudelleen on aiheutunut Suomen ulkopuolella palvelustehtävässä tai siihen liittyvissä olosuhteissa, edellyttäen että va-

hingoittuneen omaisuuden hallussapito rauhan-
turvaamisorganisaation toimialueella on ollut
rauhanturvaamistehtävän kannalta tarpeellista.

Jos vahinkoa kärsineen puolelta on myötävai-
kutettu vahinkoon tai jos muu vahingon aiheut-
taneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ol-
lut vahingon syynä, voidaan vahingonkorvausta
alentaa tai oikeus korvaukseen evätä. Suoritet-
tavasta korvauksesta voidaan lisäksi vähentää,
mitä vahinkoa kärsinyt on vahingon johdosta oi-
keutettu saamaan muun lain tai vapaaehtoisen
vakuutuksen perusteella. (Uusi)

Vahinkona voidaan korvata omaisuuden kor-
jaukustannukset ja vahingosta aiheutuneet
muut kulut sekä arvonalennus taikka tuhoutu-
neen tai hävinneen omaisuuden arvo. Tämän py-
kälän nojalla korvaukseen oikeutetulle samasta
vahinkotapahtumasta suoritettava korvaus ei, 2
momentin nojalla tehtävät vähennykset mukaan
luettuina, saa olla 30 000 markkaa suurempi.
Korvausta voidaan kuitenkin suorittaa enem-
män, jos vahingoittunutta omaisuutta on sen va-
hingoituessa käytetty rauhanturvaamisorgani-
saation toimintaa merkittävästi edistäneeseen
tarkoitukseen tai ihmishengen pelastamiseen.
(Uusi)

Korvauksen myöntää ja suorittaa pääesikun-
ta. Korvausta on haettava pääesikunnalta kirjal-
lisesti vuoden kuluessa vahingon tapahtumises-
ta. Korvaushakemukseen on liitettävä asiakirjat
rauhanturvajoukon tai sotilaspoliisiviranomai-
sen taikka asianomaisen valtion poliisiviran-

omaisen toimittamasta vahinkotapauksen tutkin-
nasta. (Uusi)

Vahinkoa kärsineen oikeus vahingonkorvauk-
seen vahingosta vastuussa olevalta siirtyy val-
tiolle sinä päivänä, jolloin pääesikunta on päät-
tänyt maksaa korvausta ja enintään siltä osin
kuin korvausta on päätetty maksaa. (Uusi)

26 §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön 6 §:n 3 momentissa, 10
§:n 1 tai 2 momentissa, (poist.) 12 tai 13 §:ssä
taikka 16 §:n 4 momentissa tarkoitettuun päätök-
seen tai 25 §:n 1 momentissa tarkoitettun oikaisu-
vaatimuksen johdosta annettuun päätökseen, saa
hakea siihen muutosta siten kuin hallintolain-
käyttölaissa (586/1996) säädetään. Puolustusmi-
nisteriön tai pääesikunnan alaisessa rauhantur-
vaamisorganisaatiossa tehdystä päätöksestä va-
litetaan kuitenkin Helsingin hallinto-oikeuteen.

27 §

Täytäntöönpanosäännökset

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

UaVM 4/2000 vp — HE 20/2000 vp

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Juha Korkeaoja /kesk
vpj.	Eva Biaudet /r	Outi Ojala /vas
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Sirpa Pietikäinen /kok
	Antti Kalliomäki /sd (osittain)	Ben Zyskowicz /kok
	Bjarne Kallis /skl	vjäs. Saara Karhu /sd
	Ilkka Kanerva /kok	Seppo Kääriäinen /kesk
	Antero Kekkonen /sd	Esko-Juhani Tennilä /vas.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Jukka Huopaniemi

valiokuntaneuvos Antti Pelttari.

VASTALAUSE

Perustelut

Lain soveltamisala

Hallitus toteaa lakiesityksen yleisperusteissa, ettei lainmuutoksella ehdoteta Suomen osallistumista rauhanturvaamistoimintaan sisällöllisesti laajennettavaksi nykyisestä. Voimassa olevaan lakiin, ts. nykytilaan, sisältyy lakia edellisen kerran käsiteltäessä eduskunnassa lisätty lain 1 §:n viimeisen momentin viimeinen lause *"eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan"*. Lisäys tehtiin, koska ulkoasiainvaliokunta mietinnössään UaVM 21/1995 vp katsoi olevan mahdollista, että rauhaanpakottamista tarkoittavaan operaatioon voidaan ryhtyä myös ilman nimenomaista viittausta lain mainitsemiin YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklaan, jotka siis varsinaisesti oikeuttavat sotilaalliseen rauhaanpakottamiseen.

Lain tulkinta on kuitenkin eräissä tapauksissa johtanut käytännön ongelmatilanteisiin. Hallituksen esitystä perustellaan tarpeella poistaa tällaiset tulkintatilanteet. Yhdymme tähän näkemykseen, mutta katsomme, että hallituksen esitys todellisuudessa antaa mahdollisuuden osallistua nykyistä suurempaa sotilaallista voimankäyttöä edellyttäviin operaatioihin.

Jotta hallituksen esityksen perusteluiden em. tavoite toteutuisi, katsomme, että lain 1 §:n 1 momentin loppuun tulisi lisätä hallituksen esityksen yleisperusteluihin sisältyvä lause: "Suomi voi osallistua operaatioon, joka perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen tai sopimukselliseen tilaan ja mahdollisimman laajaan hyväksyntään ja on sopimuksen toimeenpanoa ja sen valvontaa."

Terminologian selventäminen

Lakiesitykseen sisältyvä termi "kriisinhallinta" on epämääräinen ja sitä on käytetty sotilaallista

pakottamista tarkoittavien operaatioiden yhteydessä. Ns. Petersbergin tehtävien yhteydessä käytetään termiä "kriisinhallinta" tarkoin määrittämättä, mitä sillä tarkoitetaan. Termin epämääräisyyden takia valiokunnan kuulema asiantuntija professori Koskenniemi totesi, ettei hän pidä termin ottamista rauhanturvalakiin sen tavoitteiden kannalta tai muutenkaan perusteltuna.

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentista tulisi poistaa sanat *"sotilaalliseen kriisinhallintaan ja"*.

Puolustusvoimien tehtävät

Rauhanturvalain muutosesitykseen liittyen hallitus esittää muutettavaksi lakia puolustusvoimista. Lakiehdotuksen yleisperustelujen mukaan puolustusvoimista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että puolustusvoimien varsinaisiin tehtäviin lisättäisiin rauhanturvaamistoimintaan osallistuminen. Perusteluissa korostetaan, että muutoksen tavoitteina ovat rauhanturvatoiminnan käytännön toteuttamisen kannalta tarvittavat teknisluonteiset muutokset ja voimavarojen käytön tehostaminen. Viime mainitut perusteet ovat hyväksyttäviä, mutta esitys pykälämuutokseksi on mahdollista tulkita siten, että rauhanturvatoimintaan osallistuminen nostetaan isänmaan puolustamisen rinnalle samanarvoiseksi tehtäväksi. Näin ollen muutos voi hämärtää perustuslaista johtuvaa puolustusvoimien ensisijaista tehtävää eli isänmaan puolustamista. Myös voimavarojen allokoinnissa isänmaan puolustuksen ensisijaisuus voi hämärtä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että puolustusvoimista annetun lain 2 §:ään sisältyvää luetteloa puolustusvoimien tehtävistä ryhmiteltäisiin uudelleen siten, että isänmaan puolustuksen ensisijaisuus tulee ilmi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotuksen 1 § ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina seuraavasti:

1.

1 §

Soveltamisala

Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) päätökseen perustuvaan (poist.) rauhanturvaamiseen (rauhanturvaamistoiminta), joka tähtää kansainväli-

sen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen ja humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen. *Suomi voi osallistua operaatioon, joka perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen tai sopimukselliseen tilaan ja mahdollisimman laajaan hyväksyntään ja on sopimuksen toimeenpanoa ja sen valvontaa.*

(2 ja 3 mom. kuten UaVM)

2.

Laki

puolustusvoimista annetun lain 2 ja 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

poistetaan puolustusvoimista 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (402/1974) 2:n 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1466/1995, jolloin nykyinen 8 kohta siirtyy 7 kohdaksi,

lisätään 2 §:ään uusi 2 momentti ja 9 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1223/1998, uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Puolustusvoimien tehtävänä on:

7 kohta *poist.*

Puolustusvoimien tehtävänä on lisäksi osallistua rauhanturvaamistoimintaan siten kuin siitä rauhanturvaamislaissa (514/1984) säädetään. (Uusi)

9 a §

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske osallistumista 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rauhanturvaamistoimintaan ulkomailla.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2000

Juha Korkea-
Seppo Kääriäinen /kesk

Esko-Juhani Tennilä /vas
Bjarne Kallis /skl

UaVM 4/2000 vp — HE 20/2000 vp